

Received: 28.03.2021
Accepted: 18.05.2021
Published: 30.06.2021

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2021, XXI, z. 2: s. 115-130
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0015.5558
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Klaudia Buratowska*
Nr ORCID: 0000-0003-3921-9360

KRADZIEŻ SZCZEGÓLNIIE ZUCHWAŁA – CZYLI NOWY KWALIFIKOWANY TYP PRZESTĘPSTWA KRADZIEŻY W OBOWIĄZUJĄCYM KODEKSIE KARNYM

THEFT ESPECIALLY CHEEKY – A NEW QUALIFIED TYPE OF THEFT CRIME IN THE CURRENT CC

Streszczenie: Artykuł poświęcony został w całości nowo wykreowanemu, kwalifikowanemu przestępstwu przeciwko mieniu, wprowadzonemu do ustawy materialnkarnej na podstawie niedawno uchwalonej ustawy antycovidowej. W ramach opracowania przeprowadzona została szeroka analiza dogmatyczna i historyczna przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, a także przedstawiono ogólne uwarunkowania w tym przedmiocie i dokonano kompleksowej oceny zmian, jakie spowodowała nowelizacja k.k. Autorka dokonała oceny, w jaki sposób powyższe zmiany wpłynęły na pozostałe typy czynów zabronionych, które znajdują się w rozdziale XXXV k.k.

Słowa kluczowe: kradzież szczególnie zuchwała, czyn zabroniony, pokrzywdzony, mienie ruchome, przemoc

Summary: This article has been devoted entirely to a newly created, qualified crime against property, introduced to a substantive law on the basis of the recently adopted coronavirus legislation. As part of this study, a broad dogmatic and historical analysis of the offense of theft of theft particularly bold, and also presented general conditions in this subject and a comprehensive assessment of the changes caused by the amendment to the CC. The author has evaluated how the above changes were influenced by the remaining types of prohibited duties, which are in chapter XXXV CC.

Keywords: stealing especially insane, prohibited, aggrieved, movable property, violence

UWAGI WPROWADZAJĄCE

Przestępstwa przeciwko mieniu, w tym przestępstwa kradzieży, są chyba jednymi z najstarszych i najbardziej powszechnych czynów zabronionych, opisanych w ustawie materialnkar-

* mgr; Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Źródła finansowania publikacji: środki własne autorki; e-mail: buratowskaklaudia@gmail.com

nej¹. W praktyce organów procesowych tego rodzaju czyny przestępne występują najczęściej. Na przestrzeni ostatniego stulecia, w polskim systemie prawa karnego spotkać się można było – w ramach obowiązujących ustaw materialnokarnych – z różnymi modyfikacjami przestępstw przeciwko mieniu. Podyktowane to było przede wszystkim sposobem działania sprawcy, jego motywacjami, wartością skradzionego mienia ruchomego, warunkami, w jakich działał sprawca etc. Rozwój nauki prawa karnego, na podstawie zdobywanych doświadczeń podyktowanych określonymi sprawami karnymi i praktyką uzyskaną przez organy procesowe, spowodował wyodrębnienie wielu wariantów przestępstw przeciwko mieniu, tj. ich typów podstawowych i kwalifikowanych. W dobie aktualnie panującej pandemii wirusa SARS-CoV-2 władze publiczne wyraziły zaniepokojenie wzrostem liczby kradzieży sklepowych². W czasach pandemii koronawirusa obowiązek noszenia masek zakrywających część twarzy czy zachowanie dystansu społecznego w związku z wprowadzonym wymogiem władz publicznych niejednokrotnie wpływa – w czasie popełnienia czynu zabronionego kradzieży – na spotęgowanie zuchwałości sprawcy, śmielsze czy bardziej pogardliwe postawy względem pokrzywdzonych. W takich warunkach sprawca kradzieży może czuć się bardziej bezkarny, ponieważ zdaje sobie sprawę, iż utrudniona jest jego identyfikacja, z uwagi na powszechny obowiązek noszenia maseczek. Ponadto niekorzystna sytuacja przedsiębiorstw, szczególnie z branży usługowej, związana z wprowadzonymi przez władzę publiczną obostrzeniami, postawiła właścicieli sklepów niejednokrotnie w niebezpiecznych sytuacjach. By stawić czoła sprawcom kradzieży sklepowych lub też tzw. „kieszonkowcom”, ustawodawca zdecydował się wprowadzić nowy, kwalifikowany typ czynu zabronionego przeciwko mieniu, któremu został poświęcony niniejszy artykuł.

Wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19³ do katalogu przestępstw przeciwko mieniu zawartych w rozdziale XXXV k.k., ustawodawca wprowadził art. 278a k.k. tj. nowy, kwalifikowany typ czynu zabronionego w postaci kradzieży szczególnie zuchwałej. Przepis ten stanowi *novum* w obowiązującej ustawie karnomaterialnej, niemniej jednak, poprzedni Kodeks karny z 19 kwietnia 1969 r.⁴ przewidywał już odpowiedzialność karną za przestępstwo określone w sposób identyczny w art. 208 k.k. Zatem z punktu widzenia historycznego nie był on nieznanym i obcym. Niestety, nieobowiązujący już k.k. epoki PRL-u nie definiował pojęcia kradzieży, której charakter jawił się jako szczególnie zuchwały. Dlatego też w zakresie jego rozumienia ogromną rolę odegrała ówczesna doktryna i orzecznictwo. Na podstawie przyjętej ustawy antycovidowej z dnia 19 czerwca 2020 r. prawodawca zdecydował się wprowadzić również do obowiązującej ustawy karnomaterialnej definicję legalną kradzieży szczególnie zuchwałej, posługując się przy tym dorobkiem naukowym wypracowanym przez przedstawicieli nauk karnistycznych, orzecznictwo i doktrynę, zbudowanej na kanwie dawnego art. 208 k.k., penalizującego postać kwalifikowaną kradzieży.

¹ J. Klimczak, M. Czaplinski, *Efektywność karania za przestępstwa przepołowione na przykładzie kradzieży*, Warszawa 2017, s. 1-3.

² <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/tarcza-sprawiedliwosci---kary-za-wlamania-na-e-lekcje-ochrona-przedsiębiorców-mniej-spraw-w-sadach-i-procesy-on-line> [dostęp: 31.03.2021].

³ Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 13, poz. 94, z późn. zm.), utracił moc.

Pomimo że nowo wprowadzony art. 278a k.k. wykazuje wiele podobieństw do dawnego art. 208 k.k., to jednak dostrzegalne są – być może nie od razu – także różnice między nimi. Nowelizacja ustawodawcy, mająca na celu wdrożenie do k.k. nowego typu czynu zabronionego w postaci kradzieży szczególnie zuchwałej, stanowi niejako odpowiedź na wzrastającą liczbę kradzieży kieszonkowych, wykazujących duży ładunek zuchwałości, przejawiający się w postaci braku respektu i poszanowania dla cudzej własności, dokonanej w sposób lekceważący lub wyzywający wobec posiadacza rzeczy. W rzeczywistości reanimacja tego typu czynu zabronionego pociągnęła za sobą machinę wielu istotnych zmian kodeksowych. Owe transformacje, niejako dążące do uspołnienienia systemu prawa karnego, dostosowania nowego typu czynu zabronionego do istniejących już przestępstw przeciwko mieniu, czy zaktualizowanie bieżących celów polityki kryminalnej, okazują się w rzeczywistości niezwykle niebezpiecznym rozwiązaniem, znacząco utrudniającym właściwą kwalifikację czynów zabronionych. Również z uwagi na nieostrość i niejasność znaczeniową, charakteryzującą kradzież szczególnie zuchwałą zamieszczoną w słowniczku ustawowym w art. 115 § 9a k.k. – której *de facto* celem było doprecyzowanie, objaśnienie rozumienia tego pojęcia – a także braki w zakresie precyzyjnie określonych konstytutywnych znamion kwalifikowanej kradzieży, stanowiąc będą niezwykle trudne wyzwanie w praktyce dla organów procesowych w zakresie ich prawidłowego stosowania. Na podstawie przeprowadzonej poniżej analizy okazać może się również, iż nowo wykreowany typ czynu zabronionego stanowić będzie pole do nadużyć ze strony organów wymiaru sprawiedliwości, z uwagi na brak precyzyjnie określonych znamion przestępstwa i przyjętą terminologię prawniczą kradzieży szczególnie zuchwałej, która ma mocno ocenny wymiar. Kluczowe jest ustalenie, dlaczego ustawodawca zdecydował się wdrożyć, po upływie niemal 25 lat obowiązywania ustawy karnomaterialnej, relikw epoki PRL-u. Budzi spore zastrzeżenia nie tylko okoliczność wprowadzenia kradzieży szczególnie zuchwałej do aktualnego k.k., ale przede wszystkim sposób wdrożenia tego rodzaju zmian, które zgodnie ze stanowiskiem J. Gieźka jawią się jako co najmniej osobliwe⁵. Jaki zatem cel przyświecał ustawodawcy, który zdecydował się wprowadzić art. 278a do ustawy materialnkarnej?

RATIO LEGIS NOWEGO TYPU CZYNU ZABRONIONEGO

Mimo że podstawowym założeniem procedowanej ustawy antycovidowej było prowadzenie efektywnej walki ze skutkami pandemii koronawirusa, to jednak prawodawca zdecydował się i wdrożyć do ustawy materialnkarnej nowy typ czynu zabronionego w postaci kradzieży szczególnie zuchwałej, która w istotny sposób wpływa na dotychczasowy system prawa karnego w zakresie przestępstw przeciwko mieniu. W jakim zatem związku pozostaje nowo wykreowany typ czynu zabronionego z zapobieganiem szerzenia się wirusa SARS-CoV-2? W literaturze prawniczej podkreśla się, iż ustawa antycovidowa dotyczy wyłącznie takich działań, których założeniem jest zwalczanie wirusa SARS-CoV-2, a to przesądza jednoznacznie o charakterze ograniczonym ustawy. Dlaczego zatem normuje kwestie wykraczające poza ramy związane z walką z pandemią i konstytuuje nowy typ czynu zabronionego? Czy przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej jest aż tak nierozdzielnie związane z przeciw-

⁵ J. Giezek, [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 115.

działaniem szerzenia wirusa SARS-CoV-2? Należałoby zatem założyć, iż nowo wykreowany, kwalifikowany typ kradzieży będzie miał wyłącznie zastosowanie w obszarze, w jakim służy zwalczaniu zakażeń wywołanych wirusem SARS-CoV-2. Nie powinien być wykorzystywany w postępowaniach nieodnoszących się do zdarzeń niezwiązanych bezpośrednio z pandemią koronawirusa⁶. Wątpliwości budzi także okoliczność, iż ustawa której głównymi założeniami jest podejmowanie działań przez instytucje państwowe czy też świadczenie pomocy podmiotom mierzącym się z daleko idącymi skutkami pandemii koronawirusa, wdraża instytucje i rozwiązania prawne nieodnoszące się w żaden sposób do kwestii epidemiologicznych w państwie. Podkreśla się, *notabene* zasadnie, iż ustawa atycovidowa z czerwca 2020 r. była w niezwykle szybkim tempie procedowana, z pominięciem konsultacji społecznych czy eksperckich⁷. W związku z tym nasuwa się pytanie: dlaczego ustawodawca akurat w dobie pandemii koronawirusa zdecydował się na wdrożenie nowego typu czynu zabronionego?

W proponowanych zmianach rządowej inicjatywy projektu ustawy nie wnioskowano o wdrożenie do polskiej ustawy materialnokarnej przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej⁸. Zarówno postulaty ustawowego objaśnienia tego pojęcia, jak i kwestie penalizacji przestępstwa kwalifikowanej kradzieży zgłoszone zostały na etapie trwania prac sejmowych, w związku z czym uzasadnienie projektu w swej treści pomija kwestie związane z kradzieżą o zabarwieniu szczególnie zuchwałym⁹. Warto w tym miejscu przypomnieć, iż 19 czerwca 2019 r., czyli równo rok przed uchwaleniem ustawy antycovidowej z dnia 19 czerwca 2020 r., weszła w życie ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, która już wtedy wdrażała do polskiego systemu karnego kradzież szczególnie zuchwałą. Ostatecznie jednak nowelizacja polskiego k.k. z czerwca 2019 r., konstytuująca kradzież zuchwałą, na skutek wydanego dnia 14 lipca 2020 r. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, utraciła moc prawną. Przepisy nowelizujące k.k. zostały skierowane do TK w celu zbadania ich zgodności z Konstytucją RP. TK orzekł za niezgodny art. 7 i art. 112 w zw. z art. 119 ust. 1 Konstytucji RP. Zarówno nowelizacja k.k. z czerwca 2019 r., jak i aktualnie obowiązująca z czerwca 2020 r. zawierały tożsame sformułowania dotyczące wdrożenia definicji legalnej kradzieży szczególnie zuchwałej, jak i kwestię penalizacji przestępstwa kwalifikowanej kradzieży o ładunku szczególnie zuchwałości.

W uzasadnieniu rządowego projektu ustawy, która ostatecznie uznana została za niezgodną z Konstytucją RP, można przeczytać, iż „Pomiędzy typem czynu kradzieży zwykłej a kradzieży z włamaniem powinien istnieć kwalifikowany typ kradzieży ze względu na przedmiot i sposób działania sprawcy. (...) Nasuwa się w tym zakresie w odniesieniu do sposobu działania analogia do przestępstwa kradzieży z włamaniem. Rzecz ma się podobnie, jeżeli chodzi o kradzież jawną lub z zastosowaniem przemocy innej niż przemoc wobec osoby (por. art. 280 § 1 k.k.). Trudno doszukać się jakichkolwiek społecznych i kryminalnopolitycznych

⁶ K. Dudka, [w:] M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiwicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2020, art. 276(a).

⁷ A. Ornowska, *Skuteczny środek zapobiegawczy (258a KPK) oraz inne nowe instytucje w KPK (232b i 276a KPK) wprowadzone w tzw. specustawie w związku z epidemią koronawirusa*, LEX/el. 2020.

⁸ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/Przebieg-Proc.xsp?nr=382> [dostęp: 25.03.2021].

⁹ M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

racji, by z dobrodziejstwa łagodniejszej odpowiedzialności za wykroczenie korzystał sprawca kradzieży jawnej, na oczach właściciela (np. kradnący umieszczony na ladzie towar w sklepie) czy wrywający mu przedmiot z ręki, tylko dlatego, że wartość tego przedmiotu nie przekroczyła ustawowego progu. Sposób działania sprawcy, w szczególności poprzez okazywane wprost lekceważenie dla pokrzywdzonego, niewątpliwie uzasadnia uznanie takich zachowań za przestępstwo. Obecnie obowiązująca regulacja, przewidująca odpowiedzialność karną za takie czyny jak za zwykłą kradzież, z uwzględnieniem możliwości przyjęcia odpowiedzialności za wykroczenie, w zależności od wartości przedmiotu czynu, nie odpowiada bowiem społecznemu stopniowi szkodliwości takich zachowań oraz nie pełni w dostatecznym stopniu funkcji ogólnoprewencyjnej, odstraszałającej potencjalnych sprawców od podejmowania takich czynów. Mając na względzie dotychczasowe doświadczenia związane z wykładnią znamion kradzieży szczególnie zuchwałej, powstałe na gruncie regulacji art. 208 k.k. z 1969 r., projektodawca zaproponował wprowadzenie do ustawy definicji legalnej tej kradzieży¹⁰. Natomiast w zakresie samej budowy i kwestii właściwego sformułowania definicji legalnej kradzieży szczególnie zuchwałej podkreślono, iż „Została ona zbudowana w taki sposób, ażeby umożliwić dokonywanie jednoznacznej kwalifikacji prawnej stanów faktycznych, uniknąć rozbieżności interpretacyjnych, a także zapewnić zgodność ze standardem należytej określoności w ustawie znamion typu czynu zabronionego”¹¹. Niestety, jednoznacznie stwierdzić należy, iż w zakresie precyzyjnie i ściśle określonej konstrukcji przepisu cel w żaden sposób nie został osiągnięty¹².

Również Helsińska Fundacja Praw Człowieka przedstawiła swoje uwagi do ustawy antycovidowej z czerwca 2020 r., w odniesieniu do nowo wykreowanych przepisów konstytuujących kradzież szczególnie zuchwałą zarówno w odniesieniu do samej definicji legalnej pojęcia, jak i kwestii penalizacji kwalifikowanej kradzieży. Wskazano, iż powyższa nowelizacja k.k. jawi się jako niezwykle kontrowersyjna, przede wszystkim z uwagi na ryzyko istotnych nadużyć organów procesowych względem sprawców kradzieży. Polegać bowiem może na potencjalnej możności nadmiernego przypisywania odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa kradzieży poprzez zakwalifikowanie jego czynu zabronionego jako przestępstwa z art. 278a k.k. Przyczynia się do tego w szczególności stworzona przez ustawodawcę niejasna i niejednoznaczna budowa definicji legalnej kradzieży szczególnie zuchwałej, co w efekcie daje daleko idącą swobodę interpretacyjną organom wymiaru sprawiedliwości, a także istotne wybrakowania w zakresie określonych znamion typu czynu zabronionego w art. 278a k.k. To z kolei wpływa na swobodę interpretacyjną podmiotów dokonujących kwalifikacji prawnej czynu zabronionego z uwagi na posłużenie się przez ustawodawcę zwrotami nieostryimi, ocennymi i o zsubiektywizowanym charakterze. Helsińska Fundacja wskazuje również, iż wprowadzenie kradzieży szczególnie zuchwałej do k.k. spowoduje nieunikniony problem nierównego traktowania przez organy procesowe adresatów norm karnych, tj. sprawców, z uwagi na szeroką autonomię możliwości interpretacyjnych i wykładniczych tegoż pojęcia, ponieważ w różnych regionach Polski, w sto-

¹⁰ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3451> [dostęp: 25.03.2021], s. 44-48.

¹¹ *Ibidem*, s. 46.

¹² M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

sunku do różnych sprawców, rozmaicie może być pojmowana i rozumiana ta definicja. W niektórych rejonach naszego kraju patologia przestępstw kradzieży jest powszechniejsza i dużo częściej spotykana, dlatego też od organów ścigania wymagać będzie się podjęcia zastrzeżonej polityki kryminalnej w celu realizacji funkcji ogólnoprewencyjnej, odstraszałej względem sprawców przestępstwa kradzieży. Natomiast obszary, w których do bezprawnego zaboru mienia ruchomego dochodzi rzadziej, organy te niekoniecznie kwalifikować będą kradzież „kieszonkową” jako szczególnie zuchwałą¹³. Potencjalne zagrożenie przypisania „szczególnej zuchwałości” przestępstwu kradzieży uzależnione będzie w dużej mierze od uznaniowości organów ścigania. Jest to zjawisko niezwykle niebezpieczne, bowiem stanowi jawne i realne zagrożenie nadużyć.

Celem wprowadzenia nowego przestępstwa kwalifikowanej kradzieży z art. 278a k.k. i objaśnienie jego terminologii w art. 115 § 9a k.k. było również zmniejszenie liczby spraw rozpatrywanych przez organy wymiaru sprawiedliwości. Jest to argument zdecydowanie nielogiczny i sprzeczny z powyższą ideą, ponieważ każdorazowe zakwalifikowanie kradzieży jako „szczególnej zuchwałej” aktualizować będzie konieczność przeprowadzenia przynajmniej dochodzenia w przedmiotowej sprawie oraz wymagać będzie co najmniej wyznaczenia posiedzenia w celu skazania sprawcy bez rozprawy. Zatem zasadność wprowadzenia do ustawy materialnokarnej przestępstwa kradzieży kwalifikowanej o ładunku „szczególnej zuchwałości” wydaje się być rozwiązaniem – z punktu widzenia logiki czy uwzględniając zasady kryminalnopolityczne – nieakceptowalnym. Brak jest również racjonalnego uzasadnienia, które wskazywałyby na konieczność wdrożenia tak szerokich zmian do polskiego k.k., burząc przy tym *de facto* spójny i pełny katalog przestępstw przeciwko mieniu. W konsekwencji pojawia się niezwykle doniosła kwestia, mianowicie: w jaki sposób obronić, a w istocie utrzymać koncepcję racjonalnego prawodawcy?

KRADZIEŻ SZCZEGÓLNIE ZUCHWAŁA Z ART. 278A K.K. I JEJ NOWA DEFINICJA LEGALNA Z ART. 115 § 9A K.K. – UWAGI *DE LEGE LATA*

Jak już wyżej wskazano, ustawodawca w nowo wykreowanym art. 278a k.k. dokonał penalizacji kradzieży szczególnie zuchwałej poprzez zamieszczenie w § 1 sformułowania „Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”¹⁴. Niestety, poza tak lakonicznie sformułowanym przepisem karnym na próżno szukać jakichkolwiek dodatkowych znamion czynu zabronionego, które określałyby bliżej czy doprecyzowałyby ten typ czynu zabronionego w przepisie. W podobny sposób przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej zostało skonstruowane w poprzednim k.k., mianowicie „kto kradnie w sposób szczególnie zuchwały lub z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. W dawnym art. 208 k.k. przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej występowało obok kradzieży z włamaniem. Wraz z wdrożeniem do k.k. art. 278a ustawodawca

¹³ Uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086, z późn. zm.), <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/06/druk-senacki-nr-142-uwagi-HFPC-1.pdf> [dostęp: 27.03.2021].

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1444, z późn. zm.).

wprowadził również definicję legalną „kradzieży szczególnie zuchwałej” w art. 115 § 9a k.k., której zadaniem jest bliższe określenie działań sprawcy, które charakteryzowałyby ten kwalifikowany typ przestępstwa kradzieży. Niestety, przybliżyła je w sposób nieudolny. Nowe pojęcie zostało sformułowane nieostro, zaś granica pomiędzy przestępstwem kradzieży w typie podstawowym z art. 278 k.k. a nowo wykreowanym kwalifikowanym typem kradzieży jest niezbyt jasna, dodatkowo zależna od interpretacji podmiotu swobodnie go dokonującego. Skonstruowane przez ustawodawcę legalne pojęcie kradzieży o zabarwieniu „szczególnej zuchwałości” stanowi punkt wyjścia do przypisania odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa z art. 278a k.k. Ustawodawca w § 2 art. 278a k.k. odniósł się do trybu, w jakim następuje ściganie sprawcy przestępstwa. Otóż jeśli czynu zabronionego dopuścił się sprawca na szkodę osoby najbliższej, wtedy ściganie przestępstwa jest względnie wnioskowe.

Ustawodawca w art. 115 § 9a k.k. sformułował dwie postaci kradzieży szczególnie zuchwałej. Pierwsza z nich odnosi się do kradzieży, której sprawca, w celu zawładnięcia mieniem, swoim własnym zachowaniem prezentuje postawę lekceważącą lub wyzywającą względem posiadacza rzeczy lub innych osób, lub używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby. Natomiast drugi wariant dotyczy szeroko pojętej kradzieży kieszonkowej¹⁵. Polega na kradzieży mienia ruchomego, które znajduje się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią ubraniu albo przenoszonego lub przemieszczanego przez tę osobę w warunkach bezpośredniego kontaktu lub znajdującego się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w takich warunkach. Jak słusznie podkreśla V. Konarska-Wrzosek, obydwie postaci kradzieży szczególnie zuchwałej, które ustawodawca zamieścił kolejno w punkcie 1 i 2, mają charakter niewątpliwie łączny. Zatem dla bytu czynu zabronionego z art. 278a k.k. winien zostać spełniony co najmniej jeden z warunków zawartych w definicji legalnej kradzieży o ładunku „szczególnej zuchwałości”.

Ustawodawca, formułując w pkt 1 art. 115 § 9a k.k. okoliczności działania sprawcy w ramach przestępstwa kradzieży, posłużył się następującymi zwrotami: postawa „lekceważąca”, „wyzywająca względem posiadacza rzeczy”, „przemoc innego rodzaju, niż przemoc wobec osoby”, której celem jest zabór mienia. Prawodawca, konstruując przesłanki zamieszczone w pkt 1 powyższego przepisu, odwołał się do fundamentalnego ujęcia rozumienia wykładni i kierunku interpretacji tego określenia, który wykształcony został w ramach obowiązywania poprzedniego Kodeksu karnego z 1969 r. Jawne działanie sprawcy determinuje i charakteryzuje postać kradzieży szczególnie zuchwałej zawartej w pkt. 1, która polega przede wszystkim na realizacji elementu zaskoczeniu ofiary przestępstwa. Nowo wykreowane przestępstwo kradzieży kwalifikowanej polega zatem na zaborze przez sprawcę rzeczy ruchomej, która znajduje się w bezpośrednim władaniu ofiary i przy bezpośrednim kontakcie z nią¹⁶. Dotyczy takich sytuacji, w których na skutek zaskoczenia ofiary przez sprawcę przestępstwa nie jest ona zdolna do podjęcia jakiegokolwiek aktywności, np. przestępstwo kradzieży ma miejsce na terenie niezwykle ruchliwym, zaś ofiara w wyniku szoku nie podejmuje pościgu za sprawcą czynu zabronionego¹⁷. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2.05.1988 r. podkreślił, iż przestępstwo kradzieży należy zakwalifikować jako

¹⁵ M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

¹⁶ T. Oczkowski, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2020, art. 115.

¹⁷ Wyrok SN z 21.09.1988 r., V KRN 184/88, OSNPG 1989, nr 4, poz. 57, LEX nr 17949.

szczególnie zuchwałę także w sytuacji, w której ofiara nie jest świadoma, iż na jej szkodę dokonano przestępstwa kradzieży, lub też kiedy świadkami tego czynu zabronionego są osoby postronne, z wyłączeniem pokrzywdzonego, np. sprawca kradnie oferuje, która śpi w miejscu publicznym portfel, na oczach osób trzecich. Z kradzieżą szczególnie zuchwałą można zetknąć się nie tylko w miejscu publicznym. Może być także dokonana w miejscu prywatnym, np. w lokalu mieszkalnym pokrzywdzonego¹⁸.

Jawną postać kradzieży szczególnie zuchwałej determinuje przede wszystkim wykazywana przez sprawcę postawa lekceważąca i wyzywająca względem ofiary, w tym także zabór rzeczy ruchomej przy użyciu przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby w celu zawładnięcia jej mienia. W literaturze wskazuje się, iż postawę lekceważącą charakteryzuje postępowanie pogardliwe osoby względem drugiego, determinuje je także brak szacunku¹⁹. Postawa lekceważenia polega także na ignorowaniu lub niezwracaniu uwagi na coś lub kogoś, jak również nieprzywiązywaniu wagi do tego²⁰. Adekwatne, w ramach wykładni art. 115 § 9a k.k., wydaje się przyjęcie znaczenia pierwszego, zresztą jest ono najczęściej występujące. Wyzywająca postawa przejawia się postępowaniem zaczepnym, prowokującym, impertynenckim, butnym czy zuchwałym. Dotyczy zatem zachowania ostentacyjnie jawnego²¹. Natomiast w ramach postawy lekceważącej kradzież może zostać dokonana zarówno jawnie, jak i skrycie. M. Mozgawa prezentuje stanowisko, zgodnie z którym sprawca przestępstwa, który w czasie popełnienia czynu zabronionego okazuje postawę lekceważącą względem np. przełamanych przez niego zabezpieczeń, dopuszcza się kradzieży tajnej²². Realia konkretnych spraw i związane z nimi szczegółowe i rzetelne ustalenia organów procesowych będą miały decydujące znaczenie w zakresie kwalifikacji prawnej czynu zabronionego sprawcy. Niestety, przeprowadzane nowelizacje przepisów karnych ostatnich 20 lat charakteryzuje coraz bardziej brak jednoznacznego formułowania przepisów, nieostrość czy konstruowanie norm, przy użyciu klauzul generalnych²³.

Niestety, polski ustawodawca, na podstawie zaistniałych kilku zdarzeń bulwersujących opinię społeczną i mocno rozpowszechnionych medialnie, np. sędzia dopuszczający się kradzieży batonika w sklepie o wartości kilku złotych – w odpowiedzi, podejmuje szereg działań interwencyjnych, m.in. przeprowadza zmiany kodeksowe i wdraża nowe instytucje, które w żaden sposób nie realizują założeń i celów ogólnoprewencyjnych, a jedynie wprowadzają nieład i destabilizują system prawa karnego. Można zaryzykować stwierdzenie, zgodnie z którym ustawodawca, wprowadzając do polskiego k.k. kradzież szczególnie zuchwałą, dokonał typizacji kradzieży, która ma miejsce przede wszystkim w sklepach samoobsługowych. Jeżeli sprawca dokonuje kradzieży w obecności właściciela sklepu, sprzedawcy, osób trzecich przebywających w tym czasie w sklepie, jak również wobec włączonych kamer monitoringu, to można przyjąć, iż popełnia przestępstwo kradzieży szcze-

¹⁸ Wyrok SA w Rzeszowie z 20.10.1992 r., II AKr 98/92, OSA 1993, nr 8, poz. 45, LEX nr 21188.

¹⁹ M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, tom II, Warszawa 1984, s. 20.

²⁰ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lekcewazyc;5446246.html> [dostęp: 1.04.2021].

²¹ M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, tom III, Warszawa 1984, s. 868.

²² M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

²³ R. Koper, [w:] K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, R. Koper, M. Królikowski, A. Lach, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 9, Warszawa 2020, art. 276a KPK.

gólnie zuchwałej²⁴. W ramach konkretnego stanu faktycznego może zdarzyć się i tak, że kradzież dokonana w miejscu objętym monitoringiem nie zostanie zakwalifikowana jako szczególnie zuchwała. Niestety, brak w art. 115 § 9a k.k. przesłanek jednoznacznych, które generowałyby jednolite pojmowanie przepisów materialnokarnych, a to z kolei rodzi poważne obawy i zastrzeżenia konstytucyjne, w zakresie granic odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa.

Kradzież szczególnie zuchwałą, zgodnie z jej kodeksową definicją, charakteryzuje także użycie innego rodzaju przemocy niż przemoc wobec osoby w celu zawładnięcia jej mieniem. Zatem niemożliwym będzie zastosowanie bezpośredniej przemocy względem ofiary przestępstwa. Wdrożenie powyższej przesłanki, znamionującej kradzież szczególnie zuchwałą, ma na celu przede wszystkim właściwą kwalifikację prawną czynu zabronionego, którego dopuścił się sprawca oraz zminimalizowanie problematyki odróżnienia przestępstwa zawartego w art. 278a k.k. od rozboju z art. 280 k.k. Ustawodawca, penalizując przestępstwo rozboju, posługuje się m.in. znamieniem bezpośredniego użycia przemocy względem pokrzywdzonego. Powyższa próba wyeliminowania trudności interpretacyjnych przestępstwa rozboju i kradzieży szczególnie zuchwałej zaczerpnięta została z poprzedniej ustawy materialnokarnej z 1969 r. Konstrukcja taka sprzyja zatem zawężaniu wykładni znamion przestępstwa rozboju, lub określanego także kiedyś jako „gwałtu na osobie”²⁵. Jak zatem właściwie zakwalifikować kradzież torebki, której sprawca przestępstwa, w celu zawładnięcia mieniem, wyszarpał ją lub wyrwał ofierze? Powyższe zachowanie przestępne organy procesowe winny rozpatrywać w ramach kradzieży szczególnie zuchwałej. Jak natomiast należy zakwalifikować ten sam czyn zabroniony sprawcy, w wyniku którego ofiara, stawiając opór, potknęła się czy upadła i doznała uszczerbku na zdrowiu. Są to stany faktyczne, z którymi w praktyce organy ścigania spotkają się na pewno. Jak zatem w takich sytuacjach dokonać właściwej kwalifikacji prawnej czynu? W tym miejscu należy wskazać, iż obowiązujący Kodeks karny przewiduje w art. 283 uprzywilejowany typ przestępstwa rozboju w ramach tzw. wypadku mniejszej wagi²⁶. W takim przypadku sprawcy czynu przestępnego grozi łagodniejsza odpowiedzialność karna²⁷, tj. kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Natomiast przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej zagrożone jest dużo wyższym wymiarem kary pozbawienia wolności – od 6 miesięcy do aż 8 lat więzienia. Niejednokrotnie dużo bardziej atrakcyjnym czy optymalnym rozwiązaniem dla sprawcy będzie zakwalifikowanie dokonanego przez niego przestępstwa zaboru mienia, jako rozboju – jeśli oczywiście zastosuje względem pokrzywdzonego jakąkolwiek formę przemocy bezpośredniej – niż jako przestępstwo z art. 278a k.k. Jak podkreśla się jednak w doktrynie, użycie przez sprawcę przemocy w ramach art. 280 k.k. polega na bezpośrednim i fizycznym oddziaływaniu na ciało człowieka, a oddziaływanie to nakierowane jest na przełamanie czy

²⁴ M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

²⁵ P. Wiatrowski, *Typ podstawowy przestępstwa rozboju w doktrynie i orzecznictwie*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 3, s. 62-81.

²⁶ M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

²⁷ M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, [w:] A. Zoll(red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, tom III: *Komentarz do art. 278-363 k.k.*, wyd. IV, Warszawa 2016, art. 283.

uniemożliwienie oporu²⁸. Zaś w przypadku kradzieży szczególnie zuchwałej przemoc ta, jako pośrednia, nie może być nakierowana bezpośrednio na ciało człowieka.

Kwestią rozstrzygającą w zakresie właściwej kwalifikacji prawnej czynu zabronionego i odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa będzie ustalenie, czy sprawca faktycznie użył względem ofiary przemoc przy zaborze mienia. Czy przypadkowe naruszenie nietykliwości cielesnej pokrzywdzonego przez sprawcę stwarza już możliwość przypisania mu odpowiedzialności karnej za rozbój. W konsekwencji, w ramach wypadku mniejszej wagi, może także dojść do redukcji wymiaru kary, z racji uprzywilejowania typu przestępstwa rozboju. Wydaje się oczywiste, iż linia obrony za wszelką cenę zmierzać będzie do udowodnienia naruszenia integralności fizycznej ofiary i zmianę kwalifikacji prawnej czynu przestępnego, tj. z przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, na rozbój, co z kolei stwarza możliwość aktualizacji art. 283 k.k. Dla sprawcy przestępstwa niejednokrotnie optymalnym rozwiązaniem będzie naruszenie nietykliwości cielesnej ofiary, by później odpowiadać za przestępstwo rozboju w ramach uprzywilejowanego typu czynu zabronionego. Ustawodawca, wdrażając do k.k. przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej, nie przewidział żadnych uprzywilejowanych jego odmian. Nie znajdzie również zastosowania instytucja czynu przepołowionego, o czym będzie mowa poniżej. Przestępstwo to zostało także pominięte w katalogu czynów zabronionych, kwalifikowanych jako wypadki mniejszej wagi²⁹. Niestety, w nowelizacji przeprowadzonej przez ustawodawcę uwydatniona zostaje nieracjonalność i nielogiczność owych zmian i brak spójności na tle omawianych innych postaci przestępstw przeciwko mieniu.

Drugi wariant, w ramach bytu przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, odnosi się do zawładnięcia mienia ruchomego, znajdującego się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią ubraniu albo przenoszonego lub przemieszczanego przez tę osobę w warunkach bezpośredniego kontaktu lub znajdującego się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w takich warunkach. Ustawodawca w punkcie 2 art. 115 § 9a k.k. posłużył się pojęciem „mienie ruchome”. Zabieg ten stanowi przejaw pewnego rodzaju niekonsekwencji ustawodawcy, który z założenia jest racjonalny. Przestępstwo kradzieży w typie podstawowym, przewidziane w art. 278 k.k., w swej treści posługuje się pojęciem „rzeczy ruchomej”. Czy przedstawione powyżej, odmiennie sformułowane pojęcia, wywierają istotny wpływ na zakres odpowiedzialności karnej sprawcy czynu zabronionego? W większości typizacji przestępstw z rozdziału XXXV k.k. ustawodawca nie posługuje się zwrotem, który użyty został w art. 278a k.k. Pojęcie „mienie ruchome” na gruncie prawa cywilnego również nie występuje. Art. 44 Kodeksu cywilnego³⁰ stanowi, iż mieniem jest własność i inne prawa majątkowe. Wykładni terminu „mienie” należy dokonywać szeroko – jako ogół praw majątkowych. W ramach gałęzi prawa karnego materialnego, interpretując pojęcie „mienie”, winno stosować się definicję wypracowaną przez naukę i doktrynę prawa cywilnego w celu zachowania i utrzymania spójności systemu prawa, z uwzględnieniem także innych przedmiotów zamachu, zawartych w szczegółowych przepisach³¹. Ter-

²⁸ T. Bigoszewski, *Przemoc jako znamię strony przedmiotowej*, Cz.PKiNP 1997, nr 2, s. 19.

²⁹ T. Oczkowski, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2020, art. 115.

³⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740, z późn. zm.).

³¹ R. Zawłocki, *Przestępstwa przeciwko mieniu. Zagadnienia ogólne*, [w:] R. Zawłocki (red.), *System prawa karnego*, tom 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarce*, Warszawa 2015, s. 27-42.

min ten nie jest jednak całkowicie nieznanym prawu karnemu. Ustawodawca w art. 165a § 1 i w art. 299 § 1 k.k. zamieścił również sformułowanie „mienia ruchomego”. Używa go jednak jako jednego z desygnatów przedmiotu przestępstwa obok np. środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych czy praw majątkowych³².

Zatem aby dokonać właściwej interpretacji znaczenia „mienie ruchome” na gruncie nowo wprowadzonego art. 278a k.k., nie można pominąć wskazanego w art. 278 k.k. przestępstwa kradzieży w typie podstawowym i zawartego w nim zwrotu „rzeczy ruchomej”. Kradzież szczególnie zuchwała jest typem kwalifikowanym przestępstwa kradzieży³³. Dlaczego zatem ustawodawca nie użył ugruntowanego już w ustawie materialnkarnej pojęcia? Czemu ma służyć nowy zwrot „mienie ruchome”. Jedynym logicznym wytłumaczeniem dla tego typu zabiegu semantycznego, podjętego przez ustawodawcę, jest jego niekonsekwencja i zbyt szybkie procedowanie ustawy, z pominięciem szeroko rozumianych konsultacji eksperckich. Tego rodzaju niekonsekwencja ustawodawcza budzić może ogromne problemy w zakresie jednolitego pojmowania i rozumowania nowo wprowadzonego zwrotu. Zgodnie z literalnym brzmieniem art. 278 i 278a k.k. można ustalić pewną nieścisłość czy niespójność, która w ramach określonego stanu faktycznego może powodować trudności w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przestępnego. Mianowicie kradzież szczególnie zuchwałą jest kradzież (art. 278 § 1 k.k. mówi o zaborze w celu przywłaszczenia cudzej „rzeczy ruchomej”, która posiada własną definicję legalną w art. 115 § 9 k.k., w skład której wchodzi m.in. pieniądz lub inny środek płatniczy czy środek pieniężny zapisany na rachunku), szczególnie zuchwała (art. 115 § 9a k.k. pkt 2 odnosząca się do przemieszczanego lub przenoszonego „mienia ruchomego” przez ofiarę).

Analizując powyższe, można zsyntezować, iż do jednego stanu faktycznego znajdują zastosowanie dwa pojęcia, które nie są ze sobą niestety tożsame. W kwestii kradzieży określonej ilości gotówki mogą powstać poważne wątpliwości w praktyce, z jakiego rodzaju czynem zabronionym organy procesowe mają do czynienia. Uzależnione będzie to od okoliczności, w których gotówka znajdować się będzie bądź bezpośrednio w kieszeni ofiary, bądź w przenoszonym przez pokrzywdzonego gotówkę portfelu. Zgodnie z zawartą w art. 115 § 9 k.k. definicją ustawową m.in. pieniądz wchodzi w skład rzeczy ruchomej, natomiast nie odnosi się już do mienia ruchomego. Wniosek taki można bardzo łatwo wywieść z treści art. 165a § 1 czy art. 299 § 1 k.k., ponieważ w przepisach tych ustawodawca odróżnia zamieszczony termin „mienie ruchome” od środków płatniczych, tj. pieniędzy czy innych środków finansowych³⁴. Nie ma zatem jednoznacznych przesłanek, które prowadziłyby do uznania środków płatniczych (tj. znaki pieniężne – banknoty i monety) za mienie ruchome. Jak zatem zakwalifikować kradzież gotówki znajdującej się w portfelu, który przenoszony jest w plecaku bądź torebce? Czy uznać należy, iż organy procesowe zakwalifikują w typie podstawowym kradzież gotówki, która przenoszona jest przez pokrzywdzonego w kieszeni odzieży, nieschowanej w portmonetce? Pytanie pozostaje w kwestii tej otwarte. Przyjęcie takiego sposobu wykładni przepisów może rodzić wnioski o charakterze niemal absurdalnym. Mimo że wprowadzony przez ustawodawcę zwrot „mienie ruchome” w art. 115

³² T. Iwanek, *Kradzież szczególnie zuchwała – perspektywa historyczna i uwagi de lege lata*, PiP 2021, nr 1, s. 84-85.

³³ Ibidem, s. 85-86.

³⁴ Ibidem, s. 84-85.

§ 9a k.k. budzi więcej kłopotów interpretacyjnych i sporów, przyjęć należy, iż ostatecznie, na potrzeby zachowania spójności systemu prawa, obydwie powyższe definicje są ze sobą zbieżne. Nowelizacja, która konstytuuje kradzież szczególnie zuchwałą, oceniona zostanie dogłębnie i szczegółowo dopiero z upływem czasu jej stosowania, w ramach analizy stanów faktycznych przez organy wymiaru sprawiedliwości. Tak więc praktyka stosowania prawa zweryfikuje, czy zmiany te trzeba będzie przeformułować i ujednoczyć semantycznie.

Kolejnym znamieniem charakteryzującym kradzież szczególnie zuchwałą w ramach art. 115 § 9a k.k. pkt 2 jest element bezpośredniości, w odniesieniu do znajdującego się mienia ruchomego na osobie. Jaki stopień bezpośredniości miał na myśl ustawodawca, tworząc przepis dotyczący kradzieży szczególnie zuchwałej? W literaturze prawniczej słusznie podnosi się, że sformułowanie bezpośredniości nie zostało w sposób oczywisty określone, w związku z czym niewykluczone, iż może odnosić się wyłącznie do odzieży bezpośrednio przylegającej do ciała pokrzywdzonego, zaś wszelka odzież wierzchnia, np. kurtka, płaszcz czy futro, ową bezpośredniością objęta nie będzie³⁵. Kwestia ta jest niezwykle istotna w związku z dokonaniem przez organy procesowe prawidłowej kwalifikacji czynu zabronionego. Jak już powyżej zostało to podkreślone, linia obrończa zmierzać będzie do wykazania braku wypełnienia znamion czynu zabronionego kradzieży szczególnie zuchwałej przez sprawcę przestępstwa, z uwagi na wysoki wymiar kary, przewidziany w art. 278a k.k. „Atrakcyjniejszym” rozwiązaniem dla sprawcy przestępstwa byłoby zakwalifikowanie jego czynu zabronionego jako kradzieży w typie podstawowym, lub też przestępstwa rozboju i próba wdrożenia instytucji przewidzianej w art. 283 k.k.

Przedmiot czynności wykonawczej stanowi znajdująca się w oznaczonym miejscu rzecz ruchoma. W zakresie tym jako pierwszą ustawodawca wskazał osobę, na której określona rzecz winna być bezpośrednio przenoszona, tj. na ciele lub w ubraniu. Dotyczy zatem mienia ruchomego zawieszzonego bezpośrednio na ciele pokrzywdzonego, np. biżuterii: łańcuszka, kolczyków, pierścionka, zawieszki na nodze czy ręce lub też znajdujących się w usytuowanych w różnych częściach garderoby kieszeniach. Jak należy rozumieć formułowany przez ustawodawcę warunek mienia ruchomego znajdującego się w noszonym przez osobę ubraniu? Jakiego rodzaju noszone przez pokrzywdzonego ubranie miał na myśli prawodawca? Czy dotyczy części garderoby, którą ofiara w czasie przestępstwa nosiła na sobie, czy być może odnosi się do tych ubrań, które bywają czasem wkładane?³⁶ Z takim przykładem będziemy mieć do czynienia w przypadku wkładanej przez pokrzywdzonego w pracy odzieży służbowej. Często pod strojem pracownika, który zapewnia mu pracodawca w czasie wykonywania obowiązków służbowych, znajduje się jego prywatna odzież. Wydaje się, że najważniejsze pozostaje przyjęcie wykładni, zgodnie z którą odzież, niekiedy wkładana przez ofiarę, nie będzie spełniać wymogu zachowania bezpośredniości.

W dalszym ciągu ustawodawca wyekspozował rzeczy przenoszone lub przemieszczane przez ofiarę przestępstwa, przy dochowaniu wymogu bezpośredniości. Przesłanka ta dotyczy zatem rzeczy pchanych, ciągniętych czy przesuwanych, np. wózka, walizki, roweru, sanek³⁷.

³⁵ J. Giezek, [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 115.

³⁶ Ibidem, art. 115.

³⁷ M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, [w:] M. Mozgawa, M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

Prawodawca w art. 115 § 9a k.k. pkt 2 wskazał także na rzeczy, które znajdują się w przedmiotach bezpośrednio przenoszonych lub przemieszczanych. Ten ostatni wariant budzi spore wątpliwości w zakresie jego prawidłowego interpretowania i przyjęcia toku rozumowania zgodnego z intencją prawodawczą. Dlaczego ustawodawca wyróżnił w tym punkcie przeniesienie mienia ruchomego i jego przemieszczanie? Czy oznacza to, iż w ramach przesłanki przemieszczania rzeczy ruchomej można objąć nią także przewożenie rzeczy? Jak zatem należy zinterpretować znamię bezpośredniości w przypadku przewożenia rzeczy? Wydaje się, że nie będzie odnosić się do przypadku, kiedy to kierowcą pojazdu, w którym przewożona jest rzecz, będzie osoba zatrudniona do wykonania transportu, np. dostarczenia mienia ruchomego przez pokrzywdzonego. Trudności interpretacyjne sprawia także kwestia pojazdu zaparkowanego w miejscu postojowym, z otwartym bagażnikiem, w którym znajduje się przedmiot kradzieży, zaś ofiara przestępstwa znajduje się nieopodal mienia ruchomego³⁸. Jak należy zakwalifikować przestępstwo kradzieży pojazdu mechanicznego? Zdaje się, iż może być on przenoszony lub przemieszczany przez pokrzywdzonego. Niejednokrotnie bywa tak, iż zabór w celu przywłaszczenia samochodu osobowego oceniany będzie jako kradzież o charakterze szczególnie zuchwałym. Jednak z uwagi na niemożność jego przenoszenia lub przemieszczania przez ofiarę przestępstwa kradzież pojazdu mechanicznego zostanie zdyskwalifikowana jako kradzież szczególnie zuchwałą. W związku z tym czy organy procesowe zakwalifikują jako kradzież szczególnie zuchwałą zabór przedmiotów znajdujących się w ciągniętym przez rower wózk? Czy w tej sytuacji zaktualizuje się przesłanka zachowania bezpośredniego kontaktu? Natomiast kradzież torebki, walizki, plecaka ofiary, w którym także znajdują się inne przedmioty, zakwalifikować należy jednoznacznie jako kradzież szczególnie zuchwałą? Ta ostatnia przesłanka zawarta w art. 115 § 9a k.k. pkt 2, warunkująca byt przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, jest niestety zbyt niejasna i budząca zbyt wiele kontrowersji, ażeby móc realizować zasadę określoności prawa karnego. Jak podkreśla J. Giezek, najbardziej optymalne jest uznanie jej za pewnego rodzaju nieprawidłowość, nawiązującą do błędu z zakresu *ignotum per ignotum*³⁹.

Wraz z wprowadzeniem kradzieży szczególnie zuchwałej do k.k. zmianie uległ także przepis art. 130 § 2 k.w. w związku z art. 119 k.w., który zamieszczony został w rozdziale XIV Kodeksu wykroczeń, w ramach wykroczeń przeciwko mieniu. Nowelizacja ta polega na tym, iż art. 119 k.w., który stanowi o kradzieży lub przywłaszczeniu cudzej rzeczy ruchomej, za którą grozi kara aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny, jeżeli wartość skradzionej rzeczy nie przekracza kwoty 500 zł, nie może być zastosowany względem sprawcy, który dokonał kradzieży w sposób szczególnie zuchwały. Jeśli zatem wartość skradzionego mienia wynosi np. 10 zł, a sprawca dokonał kradzieży w sposób szczególnie zuchwały, to wyłączona zostaje możliwość zakwalifikowania czynu przestępnego jako wykroczenia. W uzasadnieniu projektu ustawy można przeczytać: „Pojawia się bowiem społecznie doniosła kwestia kradzieży tzw. kieszonkowych, które w zależności od wartości przedmiotu przestępstwa często stanowią jedynie wykroczenie. Po pierwsze, czyny takie są wyjątkowo dolegliwe dla pokrzywdzonego, bowiem łączą w sobie ingerencję w nietykalność osoby lub przenoszonych przez nią rzeczy z nieraz cennym, wartości-

³⁸ J. Giezek, [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 115.

³⁹ Ibidem, art. 115.

wym i o znaczeniu osobistym przedmiotem tego przestępstwa. Po drugie, łupem złodziei pada w takich wypadkach zawsze przedmiot, w szczególności w postaci pieniędzy, o bardzo różnej wartości, taki jaki akurat znajduje się w posiadaniu pokrzywdzonego, niezależnie od zamierzenia sprawcy. W praktyce niejednokrotnie zdarza się, że są to niewielkie kwoty, kwalifikujące dany czyn do rangi wykroczenia. Sposób działania sprawcy jest zaś taki sam, polegający np. na przecięciu ostrym narzędziem torby, odzieży, wyciągnięciu portfela z kieszeni, bagaży. Sam już sposób działania sprawcy, zuchwały i nastawiony na naruszenie nietykalności osoby, nierzadko profesjonalnie zaplanowany, a zawsze wyjątkowo perfidny, powinien uzasadniać traktowanie tego czynu jako przestępstwa niezależnie od wartości jego przedmiotu⁴⁰. Wyłączona zostaje dotychczasowa możliwość ukarania przestępcy mandatem karnym w wyniku dokonania przestępstwa kradzieży, przy czym podkreślić należy, iż niejednokrotnie tego rodzaju dolegliwość dla sprawcy przestępstwa bywa bardziej skuteczna i adekwatna, szczególnie względem przestępców tzw. drobnych kradzieży. Niestety, na skutek wprowadzonej nowelizacji ilość spraw karnych, rozpatrywanych przez sądy, będzie wzrastać w zastraszającym tempie, a to przekładać się będzie na spowolnienie rozstrzygania innych spraw karnych, być może dużo poważniejszych niż kradzieże „kieszonkowe”. Organ wymiaru sprawiedliwości zmuszony będzie wydać wyrok przykładowo wobec sprawcy, który na oczach ekspedientki zjadł cukierka. Mandat karny w takiej sytuacji wydawałby się wystarczający⁴¹. Zmianę powyższą należy ocenić jako zupełnie nietrafną i niezasadną, ponieważ większość drobnych kradzieży, których dopuszcza się sprawca, kwalifikowanych będzie jako kradzież o ładunku szczególnej zuchwałości. Spowoduje to oczywistą lawinę spraw, z którymi będą musiały zmierzyć się organy wymiaru sprawiedliwości.

Należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną niezwykle istotną kwestię w zakresie dopuszczenia przez ustawodawcę – w ramach wprowadzonego do k.k. art. 278a k.k. – zabiegu tzw. podwójnej kwalifikacji prawnej przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej, ponieważ ma ona niezwykle istotne znaczenie w ramach art. 294 § 1 k.k. Zgodnie z treścią art. 294 § 1 k.k. kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278a § 1 k.k. w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Mieniem znacznej wartości, zgodnie z kodeksową definicją tegoż pojęcia, jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza kwotę 200 000 zł. Poważne zastrzeżenia natury dogmatycznej budzi przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja, ponieważ przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałej samo w sobie stanowi typ kwalifikowany czynu zabronionego. Natomiast w przypadku, kiedy sprawca przestępstwa z art. 278a k.k. w celu przywłaszczenia zabiera cudze mienie o wartości przekraczającej kwotę 200 000zł, zastosowanie znajdzie art. 294 § 1 k.k., który z uwagi na wagę przedmiotu kradzieży jest surowiej penalizowany. W ten sposób ustawodawca wprowadził czyn zabroniony kwalifikowany podwójnie⁴². Dotychczas żaden kwalifikowany typ kradzieży, który znajduje się w rozdziale XXXV k.k., nie znalazł się w katalogu przestępstw w art. 294 § 1 k.k. Jest to rozwiązane budzące istotne zastrzeżenia, ponieważ przyzwolenie tego rodzaju może powodować czy budzić aprobatę, aby także np. przestępstwo rozboju zamieścić w owym art. 294 § 1 k.k.

⁴⁰ Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw [dostęp: 25.03.2021], <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3451>, s. 44-48.

⁴¹ M. Szwarczyk, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 130.

⁴² J. Brzezińska, *Wnioski de lege lata i uwagi de lege ferenda*, [w:] *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2021.

UWAGI KOŃCOWE

Rekapitulując powyższe kwestie, stwierdzić należy jednoznacznie, iż nowelizacja k.k. przeprowadzona w ramach uchwalonej ustawy antycovidowej z czerwca 2020 r., wprowadzająca do obowiązującej ustawy materialnokarnej przestępstwo kradzieży kwalifikowanej (także nowelizacja z czerwca 2019 r. odnosząca się do tożsamej materii, a uznana za niezgodną z Konstytucją RP przez TK) nie spełnia w żaden sposób kryteriów zmierzających do urzeczywistnienia zasady określoności prawa karnego. Dlatego też nowelizacja ta, zamiast gwarantować utrzymanie spójnego systemu prawa karnego, wdraża jeszcze więcej pojęć nieostrych, niejednoznacznych, o charakterze klauzul generalnych czy takich, co do których istnieje mnóstwo rozbieżności interpretacyjnych. Stanowi to zagrożenie i rodzi uzasadnione obawy w kwestii kwalifikacji prawnej przestępstw kradzieży przez organy procesowe, ponieważ wdrażając znamiona tak niezwykle „ocenne” w art. 278a k.k., wielu czynom przestępnym, tj. kradzieży, przypisywany będzie szczególnie zuchwały charakter.

Bibliografia

Literatura:

Bigoszewski T., *Przemoc jako znamię strony przedmiotowej*, Cz.PKiNP 1997, nr 2.

Brzezińska J., *Wnioski de lege lata i uwagi de lege ferenda*, [w:] *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2021.

Dąbrowska-Kardas M., Kardas P., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, tom III: *Komentarz do art. 278-363 k.k.*, wyd. IV, red. A. Zoll, Warszawa 2016, art. 283.

Dudka K., [w:] M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiwicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2020, art. 276(a).

Giezek J., [w:] D. Gruszecka, K. Lipiński, G. Łabuda, J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021, art. 115.

Iwanek T., *Kradzież szczególnie zuchwała – perspektywa historyczna i uwagi de lege lata*, PiP nr 1, 2021.

Klimczak J., Czaplinski M., *Efektywność karania za przestępstwa przepołowione na przykładzie kradzieży*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2017.

Koper R., [w:] K. T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, R. Koper, M. Królikowski, A. Lach, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 9, Warszawa 2020, art. 276a KPK.

Mozgawa M., Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., [w:] Mozgawa M., Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 115.

Oczkowski T., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. III, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, art. 115.

Ornowska A., *Skuteczny środek zapobiegawczy (258a KPK) oraz inne nowe instytucje w KPK (232b i 276a KPK) wprowadzone w tzw. specustawie w związku z epidemią koronawirusa*, LEX/el. 2020.

Szwarczyk M., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. T. Bojarski, LEX/el. 2021, art. 130.

Szymczak M., *Słownik języka polskiego*, tom II, Warszawa 1984.

Wiatrowski P., *Typ podstawowy przestępstwa rozboju w doktrynie i orzecznictwie*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 3.

Zawłocki R., *Przestępstwa przeciwko mieniu. Zagadnienia ogólne*, [w:] *System prawa karnego*, tom 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015.

Akty prawne:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1444, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 30, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. poz. 1086, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 13, poz. 94, z późn. zm.), utracił moc.

Orzecznictwo:

Wyrok SA w Rzeszowie z 20.10.1992 r., II AKr 98/92, OSA 1993, nr 8, poz. 45, LEX nr 21188

Wyrok SN z 21.09.1988 r., V KRN 184/88, OSNPG 1989, nr 4, poz. 57, LEX nr 17949.

Źródła internetowe:

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/tarcza-sprawiedliwosci---kary-za-wlamania-na-e-lekcje-ochrona-przedsiębiorców-mniej-spraw-w-sadach-i-procesy-on-line> [dostęp: 31.03.2021].

Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=382> [dostęp: 25.03.2021].

Uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086, z późn. zm.), <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/06/druk-senacki-nr-142-uwagi-HFPC-1.pdf> [dostęp: 27.03.2021].

<https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lekcewazyc;5446246.html> [dostęp: 1.04.2021].

Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3451>, [dostęp: 25.03.2021].